

Bushmail: op bezoek bij de villagehead

Esther, correspondent buitenland

Voor onze cheeta populatie survey interviewen we niet alleen rangers, jagers en safari guides, we interviewen ook de lokale community. De opbouw van de communities is gebaseerd op traditioneel leiderschap. Een familie leeft in lemen hutten op een zogenaamde homestead. Per vijftientwintig homesteads is er een villagehead waar mensen met problemen terecht kunnen. Een villagehead is in de meeste gevallen een 60-plusser (man of vrouw); cultureel gezien hebben de ouderen hier immers de wijsheid in pacht. De villages en hun villageheads vallen onder een chiefdom, aangestuurd door een chief. Je bent chief bij geboorterecht; de oudste zoon van de chief is automatisch de toekomstige chief. De traditionele leiders hebben hier in Zimbabwe heel veel macht en genieten dus veel aanzien.

Elke 20 km interviewen we drie villageheads

Omdat we niet alle mensen in de community kunnen interviewen hebben we er voor gekozen om villageheads te interviewen. Als er in de community cheeta's gezien zijn of problemen zijn met cheeta's is de kans groot dat de villagehead hiervan gehoord heeft. In communal areas die tussen twee natuurgebieden liggen, en dus door de cheeta's gebruikt zouden kunnen worden om van het ene naar het andere gebied te komen, interviewen we elke 20 kilometer minimaal drie villageheads. Hoewel ik al heel wat keren in de communal areas geweest ben, blijft deze uiterst primitieve manier van leven me intrigeren en verbazen. Van alle leefomstandigheden in Zimbabwe is het leven in de communal areas het verst verwijderd van onze Europese samenleving.

Omgekeerde emmers als zitplaats

We rijden over gravel wegen en zandpaden van de ene village naar de andere. Om de villageheads te vinden hoeven we niet veel meer te doen dan rond te vragen in de community, iedereen weet immers waar iedereen woont, ook al zijn er geen straatnamen of nummerbordjes. Bij aankomst bij de homestead van de villagehead doen we aardig wat stof opwaaien. Een mukiwa op bezoek is namelijk niet iets wat dagelijks gebeurt. Snel worden er vervallen stoelen, boomstronken en omgekeerde emmers aangedragen om het bezoek een zitplaats aan te kunnen bieden. De villagehead is negen van de tien keer een in raggen geklede bejaarde man die weinig tot geen Engels spreekt. Na wat begroetingen in de lokale taal, vertalen onze studenten mijn introductie. »

Afbeelding 1. Esther neemt een interview af bij een villagehead.

Medewerking verlenen aan ons onderzoek doet iedereen tot nu toe graag, en dus gaan we over tot het interview (Afb. 1).

Moeilijke discussies

Hoewel mensen al hun hele leven in het midden van de bush wonen, hebben ze verbazend genoeg geen flauw benul wat voor dieren er in hun leefomgeving voorkomen. De foto's met roofdieren die we hen vragen te identificeren, leveren hilariteit maar zelden een goed antwoord op. Tenzij één van deze dieren vee aanvalt, dan krijgen we lange verhalen over hoe er elke dag wel een geit gedood wordt door een jakhals, hyena, luipaard of leeuw. Het zijn moeilijke discussies. Vee is voor deze mensen als de bank; als er geld voor schoolgeld of medicijnen nodig is, wordt er een koe of geit verkocht. Het is dus een persoonlijk drama als er een stuk vee gedood wordt door een roofdier. Aan de andere kant... in een bank kun je ook niet zomaar binnen lopen om geld te pakken. Waarom staat het vee dan 's avonds achter een miezerig stukje ijzerdraad waar willekeurig elk roofdier door naar binnen kan lopen?

De dieren niet beschermen

Het principe van een goede boma voor het vee is simpel: als de wanden van de boma hoog genoeg zijn en je niet door de wanden naar binnen kunt kijken, is er geen roofdier die de sprong in het onbekende diepe zal wagen, zelfs niet als ze het vee aan de andere kant van de boma wand kunnen horen en ruiken. Hoewel mensen wel met minimale middelen een huis voor zichzelf in elkaar weten te knutselen, is hetzelfde niet mogelijk voor het waardevolle vee waar ze van afhankelijk zijn. Daarnaast loopt het vee gedurende de dag onbeheerd in de bush rond. De belen die ze om hun nek dragen zijn voor roofdieren in de bush als de bel van de ijscoman voor de kinderen op een schoolplein. Het leeuwen project heeft al menig probleem leeuw met het luiden van een vee bel uit de bosjes kunnen lokken. De antwoorden op onze vragen over hoe mensen denken over verschillende roofdieren en natuurbescherming zijn eenduidig; we moeten die dieren niet beschermen want ze doden ons vee. Het antwoord op de vraag hoe, met de toenemende groei in het aantal mensen, het ooit mogelijk zal zijn om mensen en wildlife samen te laten leven is minder eenduidig...

Wat niet helpt in het natuurbeschermingsverhaal is dat mensen hier totaal geen empathie met dieren hebben, dieren zijn gebruiksvoorwerpen, niet meer en niet minder. Honden zijn in de communal areas het minste waard. Mijn hart breekt keer op keer als ik een nauwelijks vel over been zijnde hond tegen kom. Zelfs als je deze honden alleen zou hebben om je erf te bewaken,

kan ik me niet voorstellen hoe je het op kunt brengen om dagelijks toe te kijken hoe het uitgemergelde dier een stukje verder sterft. Als je je hond niet kunt voeden, heb hem dan niet. Maar misschien kun je wel alleen van dieren houden als je zelf in welvaart leeft. De mensen die we tijdens onze trip tegengekomen kunnen net in hun basis behoefte voorzien: eten en een mobiele telefoon. Aan schoenen wordt geen geld uitgegeven, kleding bestaat uit bevlekte raggen. Toch lijken mensen niet ongelukkig, er wordt voor elkaar gezorgd en er is altijd tijd voor een lach en een praatje. Niemand is hier eenzaam, niemand sterft hier alleen.

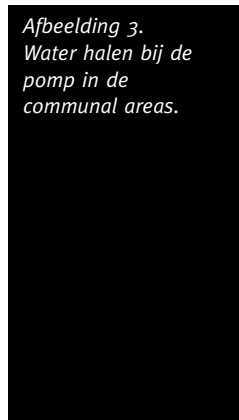
Er was weer eens vermaak

En iedereen is gastvrij. Toen we bij een willekeurige homestead vroegen of we daar voor de nacht onze tenten op konden zetten, werd er zonder twijfel “ja” gezegd. Moet je je voorstellen dat je in Nederland bij een willekeurig huis aanbelt en vraagt of je daar in de tuin je tent op kunt zetten. (Afb. 2). In ruil voor onze overnachting gaven we de familie wat tomaten, uien en pompoenen. Iedereen blij. En er was weer eens wat vermaak, de ene na de andere persoon ging ‘toevallig’ even een ommetje maken langs de plek waar de mukiwas hun kamp opgezet hadden. In de communal areas is geen water en geen stroom, het toilet is een gat in de grond in een schuurtje (Afb. 3). Zo geïntrigeerd als wij van onze kant door het ‘communal’ leven zijn, zo geïntrigeerd waren de mensen door ons. Vanaf een afstandje werden we nauw geobserveerd. Staat die man daar nou echt te koken!!! Gaan die blanken ook naar de ‘drop’ toilet?! Tot grote hilariteit was dat allemaal het geval! De volgende ochtend werden we al vroeg door de geiten en koeien gewekt. Na een uitgebreid afscheid van onze geadopteerde familie was het voor ons tijd om onze reis te vervolgen.

Groeten uit de bush.

Afbeelding 2.
Mukiwas in de
achtertuin.

Afbeelding 3.
Water halen bij de
pomp in de
communal areas.

